

Wymagania klasa 2. HISTORIA - zakres podstawowy.

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. POCZĄTKI ŚWIATA NOWOŻYTNEGO					
Nowe perspektywy: odrodzenie	Uczeń: wymienia daty uważane za cezury epoki nowożytnej; wymienia cechy renesansu; przedstawia poglądy Niccolò Machiavellego; przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego różne daty są przyjmowane za początek epoki nowożytnej; wymienia cechy humanizmu; przedstawia poglądy Tomasza Morusa; wymienia cechy literatury renesansu; charakteryzuje człowieka renesansu	Uczeń: charakteryzuje czynniki sprzyjające rozwojowi renesansu i humanizmu; charakteryzuje literaturę renesansu; wskazuje różnice między literaturą renesansu a średniowieczną	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego renesans rozpoczął się w miastach włoskich; przedstawia proces rozprzestrzeniania się idei renesansu w Europie; przedstawia rozwój nauki w epoce odrodzenia	Uczeń: porównuje sylwetki Erazma z Rotterdamu i Leonarda da Vinci jako ludzi renesansu
Sztuka renesansu	Uczeń: wymienia przykładowe cechy architektury renesansowej; wymienia przykładowych twórców renesansu	Uczeń: rozpoznaje zabytki architektury renesansowej; wymienia przykładowych twórców renesansu i niektóre ich dzieła	Uczeń: przedstawia cechy rzeźby i malarstwa renesansowego; charakteryzuje rolę mecenatu papieskiego w rozwoju sztuki renesansu	Uczeń: charakteryzuje rolę mecenatu świeckiego w rozwoju sztuki renesansu; porównuje rolę, jaką odgrywała sztuka w średniowieczu i w renesansie	Uczeń: przedstawia różnice i podobieństwa architektury renesansowej oraz malarstwa renesansowego w różnych regionach Europy

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Europejczycy odkrywają daleki świat	Uczeń: pokazuje na mapie trasy wypraw Portugalczyków i Hiszpanów oraz obszary przez nich odkryte; wymienia przykładowe przyczyny wielkich odkryć geograficznych	Uczeń: dzieli przykładowe przyczyny wielkich odkryć geograficznych na społeczne, gospodarcze i kulturalne; wymienia zmiany techniczne i wynalazki, które pozwoliły Europejczykom na podróże dalekomorskie	Uczeń: wymienia przyczyny wielkich odkryć geograficznych, dzieląc je na: polityczne, gospodarczo-społeczne i kulturalne; wyjaśnia, w jaki sposób zmiany techniczne umożliwiły Europejczykom podróże dalekomorskie	Uczeń: charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie; porównuje cywilizacje Majów, Azteków i Inków; ocenia, czy zostały zrealizowane cele, które stawiano przed odkrywcami	Uczeń: przedstawia działalność księcia Henryka Żeglarza i jej wpływ na odkrycia Portugalczyków
Jak odkrycia geograficzne zmieniły Europę i świat	Uczeń: wymienia inne państwa, które włączyły się do ekspansji kolonialnej; pokazuje na mapie tereny zajęte przez te państwa; przedstawia rozwój handlu w epoce nowożytnej	Uczeń: charakteryzuje sposób zajmowania i organizację terenów odkrytych przez Portugalczyków oraz Hiszpanów; wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych dla Europy; wyjaśnia pojęcie rewolucja cen	Uczeń: porównuje organizację terenów zajmowanych przez Hiszpanów i Portugalczyków oraz wyjaśnia przyczyny różnic; wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych dla Nowego Świata	Uczeń: wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na przemiany w gospodarce europejskiej; charakteryzuje zmiany, które zaszły w Nowym Świecie w wyniku jego podboju przez Europejczyków	Uczeń: przedstawia rolę traktatu z Tordesillas; porównuje wyobrażenia Europejczyków o nieznanym ludach w XV w. i współcześnie
Podział zachodniego chrześcijaństwa	Uczeń: pokazuje na mapie zasięg	Uczeń: wymienia przykładowe	Uczeń: przedstawia związki	Uczeń: wyjaśnia, jaki wpływ	Uczeń: porównuje postanowienia

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	wyznań protestanckich; przedstawia zasady wyznań protestanckich: luteranizmu, kalwinizmu; wymienia postanowienia pokoju augsburskiego	przyczyny reformacji; przedstawia organizację kościołów protestanckich: luteranckiego, kalwińskiego; przedstawia powstanie kościoła anglikańskiego; charakteryzuje przebieg wojen religijnych w Niemczech	między religijnymi, gospodarczo-społecznymi i politycznymi przyczynami reformacji; porównuje zasady i organizację kościołów protestanckich: luteranckiego i kalwińskiego; przedstawia postulaty powstania chłopskiego w Niemczech	na sukcesy reformacji miała sytuacja w Kościele katolickim w XVI w.; wyjaśnia, dlaczego wyznanie kalwińskie uzyskało poparcie w Niderlandach; przedstawia stosunek Marcina Lutra do powstania chłopskiego w Niemczech	pokoju augsburskiego i edyktu nantejskiego
Kościół katolicki wobec wyzwań reformacji	Uczeń: wymienia przykładowe postanowienia soboru trydenckiego; wymienia przykładowe formy działalności jezuitów	Uczeń: wymienia postanowienia soboru trydenckiego; wymienia formy działalności jezuitów; charakteryzuje działalność Świętego Oficjum; wyjaśnia, co to był <i>Indeks Ksiąg Zakazanych</i>	Uczeń: dzieli postanowienia soboru trydenckiego na dotyczące doktryny wiary i reformy kleru; ocenia, które z reform były reakcją na zarzuty protestantów wobec Kościoła katolickiego; charakteryzuje szkolnictwo jezuickie	Uczeń: wyjaśnia, jaki wpływ na różne dziedziny życia miały wyznania protestanckie, np. gospodarkę; przedstawia rolę sztuki w propagowaniu wiary; charakteryzuje działalność misyjną jezuitów i ich stosunek do miejscowych kultur	Uczeń: porównuje wystrój zboru protestanckiego i kościoła katolickiego, a także wyjaśnia przyczyny różnic

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Państwo w początkach epoki nowożytnej. Spory mocarstw	Uczeń: wymienia postanowienia edyktu nantejskiego; pokazuje na mapie obszary, które znalazły się pod władzą Habsburgów w XVI w.	Uczeń: przedstawia proces centralizacji władzy państwowej; przedstawia rolę armii w procesie centralizacji władzy	Uczeń: porównuje proces centralizacji władzy na przykładzie Anglii i Francji; wymienia sposoby, w jakie Habsburgowie poszerzali terytorium znajdujące się pod ich władzą	Uczeń: wyjaśnia związek między religijnymi i politycznymi przyczynami wojen religijnych we Francji; przedstawia reakcję Francji i Anglii na wzrost potęgi habsburskiej; charakteryzuje poglądy Jeana Bodina na władzę i ich rolę w procesie centralizacji władzy	Uczeń: charakteryzuje politykę gospodarczą i religijną Filipa II i księcia Alby w Niderlandach
II. RZECZPOSPOLITA W XVI STULECIU					
Rzeczpospolita i państwa ościenne	Uczeń: wymienia przyczyny wojny z zakonem krzyżackim; wymienia postanowienia pokoju krakowskiego (hold pruski); pokazuje na mapie tereny Inflant oraz ziemie, które przypadły Polsce i Litwie po sekularyzacji zakonu kawalerów mieczowych;	Uczeń: wymienia przyczyny i skutki wojny o Inflanty w XVI w.; wymienia więzi, jakie łączyły Jagiellonów i Habsburgów; wymienia przyczyny i konsekwencje układu dynastycznego zawartego między Jagiellonami a Habsburgami	Uczeń: pokazuje na mapie obszary sporne między Jagiellonami a Turcją; wymienia przyczyny konfliktu z Rosją; przedstawia znaczenie bitwy pod Orszą; przedstawia wojnę o Inflanty jako element rywalizacji o wpływy	Uczeń: wyjaśnia, na czym polegał program dominium Maris Baltici; przedstawia działania ostatnich Jagiellonów (oprócz wojny o Inflanty), które miały na celu realizację tego programu; przedstawia proces inkorporacji Mazowsza	Uczeń: przedstawia stosunki ostatnich Jagiellonów z Gdańskiem i rolę tego miasta w realizacji programu dominium Maris Baltici

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	pokazuje na mapie państwa, w których na początku XVI w. panowali Jagiellonowie		nad Bałtykiem	do Korony; ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów	
Demokracja szlachecka. Rzeczpospolita Obojga Narodów	Uczeń: wymienia uprawnienia sejmu; wymienia postanowienia unii lubelskiej; wymienia przykładowe sukcesy ruchu egzekucyjnego	Uczeń: przedstawia rozwarstwienie stanu szlacheckiego w Polsce; wymienia przyczyny przekształcenia unii personalnej w unię realną;	Uczeń: przedstawia pozycję polityczną szlachty; przedstawia strukturę i sposób obradowania sejmu;	Uczeń wyjaśnia genezę powstania szlacheckiego ruchu egzekucyjnego; wyjaśnia, jaką rolę odegrał szlachecki ruch egzekucji praw w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej;	Uczeń: przedstawia pozycję i uprawnienia króla w systemie demokracji szlacheckiej
		wyjaśnia, jaką rolę odegrała konstytucja nihil novi w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej	charakteryzuje problemy związane z zawarciem unii lubelskiej	wyjaśnia, dlaczego ustrój Rzeczypospolitej w XVI w. nazywa się demokracją szlachecką	
Pierwsi królowie elekcijni	Uczeń: wymienia postanowienia artykułów henrykowskich; przedstawia sposób wyboru króla po śmierci Zygmunta Augusta; wymienia przykładowych kandydatów do tronu	Uczeń: przedstawia organizację wolnych elekcji po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów; wymienia dokumenty, które musiał zaprzysiąc nowo wybrany władca;	Uczeń: wyjaśnia, w jaki sposób szlachta zabezpieczyła swoje prawa przed dążeniami absolutystycznymi kandydatów do tronu polskiego;	Uczeń: charakteryzuje elekcję i panowanie Henryka Walezego; wyjaśnia związki między polityką wewnętrzną Stefana Batorego (sądy, wojsko) a polityką zagraniczną	Uczeń: przedstawia stosunki Stefana Batorego z Gdańskiem; charakteryzuje rolę Jana Zamoyskiego u boku Stefana Batorego

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	polskiego w czasie pierwszej wolnej elekcji; pokazuje na mapie tereny przyłączone do Rzeczypospolitej przez Stefana Batorego	wymienia przyczyny i skutki wojen Stefana Batorego z Rosją; pokazuje na mapie wyprawy Stefana Batorego na Rosję	przedstawia cele polityki zagranicznej Stefana Batorego i ocenia ich realizację		
Rzeczpospolita Obojga Narodów – narody i religie	Uczeń: wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej; wymienia wyznania protestanckie, które stały się popularne wśród społeczeństwa Rzeczypospolitej; wymienia przykładowe narody zamieszkujące Rzeczpospolitą w XVI w.; wymienia najważniejsze postanowienie konfederacji warszawskiej	Uczeń: wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi liczby ludności w XVI w. w Europie; przedstawia strukturę etniczną i wyznaniową Rzeczypospolitej w XVI w.; wskazuje na związki między grupą etniczną a wyznaniem; wymienia postanowienia konfederacji warszawskiej	Uczeń: porównuje stopień urbanizacji w Europie i Rzeczypospolitej w XVI w.; wymienia grupy społeczne, które przyjęły luteranizm i te, które przyjęły kalwinizm; wyjaśnia, na czym polegała wyjątkowość konfederacji warszawskiej na tle stosunków religijnych w Europie	Uczeń: porównuje sytuację demograficzną w Europie i Rzeczypospolitej w XVI w.; wyjaśnia, które wyznania protestanckie były popularne w poszczególnych grupach społeczeństwa Rzeczypospolitej; wyjaśnia, dlaczego arianie nie byli popularni wśród szlachty	Uczeń: uzasadnia, stwierdzenie, że Rzeczpospolita była państwem bez stosów, przywołując różnorodne argumenty
Gospodarka Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Uczeń: pokazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej i rejon wydobycia surowców	Uczeń: przedstawia proces powiększania ziemi folwarczej;	Uczeń: wyjaśnia przyczyny kształtowania się folwarku	Uczeń: wyjaśnia, które regiony najbardziej korzystały na handlu zbożem;	Uczeń: przedstawia sytuację miast w Rzeczypospolitej

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	oraz kierunki handlu;		pańszczyźnianego z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej na Zachodzie Europy;	ocenia bilans handlowy Rzeczypospolitej;	XVI w.;
	wymienia towary eksportowane i importowane przez Rzeczpospolitą; wymienia przyczyny kształtowania się folwarku pańszczyźnianego	wymienia grupy, których kosztem szlachta zwiększała areale folwarków; przedstawia pozycję Gdańska w handlu Rzeczypospolitej	przedstawia rolę handlu zbożem dla rozwoju gospodarczego Rzeczypospolitej; wymienia ograniczenia nakładane na chłopów przez szlachtę	wyjaśnia przyczyny ograniczeń nakładanych na chłopów przez szlachtę; porównuje gospodarkę rolną w Europie Zachodniej i Wschodniej	ocenia możliwości rozwoju miast w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej
Kultura złotego wieku	Uczeń: wymienia cechy architektury renesansowej w Polsce oraz podaje przykłady zabytków; wymienia przykładowych pisarzy odrodzenia w Polsce i ich dzieła	Uczeń: wymienia cechy sztuki renesansowej w Polsce oraz podaje przykłady zabytków; rozpoznaje budowle renesansowe; przedstawia rolę Krakowa jako ośrodka życia kulturalnego i naukowego	Uczeń: przedstawia rolę mecenatu królewskiego i magnackiego w rozwoju kultury polskiego odrodzenia; porównuje poglądy na państwo oraz społeczeństwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego	Uczeń: charakteryzuje czynniki, które sprzyjały rozwojowi humanizmu i renesansu na ziemiach Rzeczypospolitej; ocenia rolę fundacji Zamościa przez Jana Zamoyskiego w rozwoju kultury w Rzeczypospolitej epoki odrodzenia	Uczeń: przedstawia wkład protestantów w rozwój kultury polskiej epoki renesansu; wymienia przykładowych twórców i zabytki związane z kręgiem protestanckim

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
III. EUROPA W XVII WIEKU					
„Państwo to ja”. Absolutyzm francuski	Uczeń: wymienia przykładowe kompetencje monarchy; definiuje pojęcia: merkantylizm i racja stanu	Uczeń: wymienia czynniki, które utrudniały centralizację władzy we Francji; wyjaśnia, na kim opierał się monarcha, wprowadzając absolutyzm	Uczeń: wymienia działania podejmowane w celu centralizacji władzy i ujednoczenia państwa francuskiego; charakteryzuje politykę gospodarczą Francji	Uczeń: przedstawia pozycję monarchy w monarchii absolutnej; charakteryzuje znaczenie Wersalu jako symbolu absolutyzmu francuskiego	Uczeń: przedstawia oddziaływanie dworu w Wersalu na inne dwory europejskie
Rewolucja i triumf monarchii parlamentarnej w Anglii	Uczeń: wymienia przyczyny rewolucji w Anglii; wymienia przykładowe cechy monarchii parlamentarnej w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.	Uczeń: wymienia zmiany, które zaszły w Anglii w wyniku wojny domowej; wymienia przyczyny i skutki chwalebnej rewolucji;	Uczeń: przedstawia stosunki pierwszych Stuartów z parlamentem i wyjaśnia przyczyny konfliktów;	Uczeń: przedstawia relacje pierwszych Stuartów ze społeczeństwem;	Uczeń: wyjaśnia sformułowanie, że w Anglii „król panuje, ale nie rządzi”;
		wymienia cechy monarchii parlamentarnej w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.	wymienia dokumenty, które ukształtowały ustrój w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.; przedstawia pozycję i uprawnienia parlamentu	przedstawia rolę Olivera Cromwella w trakcie rewolucji angielskiej i po jej zakończeniu; przedstawia pozycję i uprawnienia króla w Anglii,	porównuje pozycję i uprawnienia parlamentu angielskiego (przełom XVII i XVIII w.) i sejmu polskiego (koniec XVI w.)

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.	a także wzajemne relacje króla i parlamentu na przełomie XVII i XVIII w.	
Wojna trzydziesto-letnia. Rywalizacja mocarstw w XVII w.	Uczeń: wymienia przykładowe przyczyny wojny trzydziestoletniej; pokazuje na mapie zmiany terytorialne, które zaszły na mocy pokoju westfalskiego	Uczeń: wymienia przyczyny wojny trzydziestoletniej; wymienia obozy walczące w wojnie trzydziestoletniej; wyjaśnia, dlaczego Francja przyłączyła się do wojny trzydziestoletniej po stronie protestantów	Uczeń: wymienia skutki wojny trzydziestoletniej, dzieląc je na religijne, ustrojowe i polityczne; przedstawia układ sił w Europie po wojnie trzydziestoletniej	Uczeń: przedstawia, w jaki sposób wojna trzydziestoletnia dotknęła ludność cywilną; charakteryzuje politykę zagraniczną Francji w XVII w.	Uczeń: wyjaśnia związki między przyczynami religijnymi, politycznymi i gospodarczymi wojny trzydziestoletniej; przedstawia znaczenie bitwy pod Białą Górą dla Czechów
Kultura europejska w XVII w.	Uczeń: definiuje pojęcia: racjonalizm i empiryzm; wymienia cechy architektury baroku i podaje przykłady zabytków; wymienia przykładowych pisarzy doby baroku i ich dzieła	Uczeń: wymienia cechy sztuki baroku i podaje przykłady zabytków; rozpoznaje dzieła sztuki barokowej; wymienia przykładowych kompozytorów doby baroku i ich dzieła	Uczeń: porównuje różne sposoby badawcze, które rozwinęły się w XVII w. przedstawia literaturę i muzykę doby baroku	Uczeń: porównuje różne nurty w sztuce baroku; przedstawia rolę Francji i Niderlandów w rozwoju kultury epoki baroku	Uczeń: przedstawia osiągnięcia naukowe i wynalazki XVII w.

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
IV. RZECZPOSPOLITA W DOBIE WOJEN XVII W.					
Konflikty Rzeczypospolitej w 1. połowie XVII w.	Uczeń: pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach polsko-szwedzkich w I połowie XVII w.;	Uczeń: pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z Rosją i Turcją w I połowie XVII w.;	Uczeń: charakteryzuje dymitriady, wyjaśnia, dlaczego nie są one traktowane jako wojna Rzeczypospolitej z Rosją;	Uczeń: ocenia szanse realizacji umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami;	Uczeń: porównuje działalność dwóch hetmanów: Jana Karola Chodkiewicza i Stanisława Żółkiewskiego
	pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach z Rosją w I połowie XVII w.; wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w.	pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w.; wymienia skutki wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w.; wymienia przyczyny wojen z Rosją i Turcją w I połowie XVII w.	przedstawia warunki umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami rosyjskimi; charakteryzuje wojsko Rzeczypospolitej	przedstawia międzynarodowe uwarunkowania wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w. i ich wpływ na postanowienia zawieranych rozejmów; wyjaśnia wpływ sytuacji międzynarodowej na wybuch wojny Rzeczypospolitej z Turcją	
Kozacy, Moskwa i Rzeczpospolita w 2. połowie XVII w.	Uczeń: pokazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego i najważniejsze bitwy;	Uczeń: wymienia przyczyny powstania Chmielnickiego; wymienia przyczyny wojny z	Uczeń: przedstawia różnorodność konfliktów na Ukrainie i wskazuje na ich związek	Uczeń: ocenia, która z ugód dawała największe uprawnienia ludności ruskiej i jakie były	Uczeń: wyjaśnia, w jakich okolicznościach powrócono do koncepcji

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnie z Rosją w II połowie XVII w.	Rosją w II połowie XVII w.	z wybuchem powstania Chmielnickiego; wymienia postanowienia ugód z Kozakami i wyjaśnia, co było przyczyną zmian warunków	szanse na ich realizację; ocenia skutki wojen z Rosją dla Rzeczypospolitej	Rzeczypospolitej Trojga Narodów
Rzeczpospolita i Szwecja: potop szwedzki	Uczeń: pokazuje na mapie zasięg potopu szwedzkiego i miejsca najważniejszych bitew; wymienia przyczyny potopu szwedzkiego	Uczeń: charakteryzuje postawy szlachty wobec Szwedów w czasie potopu szwedzkiego; wymienia sojuszników Rzeczypospolitej w trakcie potopu szwedzkiego	Uczeń: przedstawia postanowienia układu w Radnot; przedstawia okoliczności podpisania i postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich; wymienia postanowienia pokoju w Oliwie	Uczeń: ocenia skutki wojen ze Szwedami dla Rzeczypospolitej, biorąc pod uwagę kwestie polityczne, gospodarcze i kulturalne; ocenia, jakie zagrożenie mogła stanowić dla Rzeczypospolitej niezależność Prus Książęcych	Uczeń: porównuje postępowanie Janusza Radziwiłła i Stefana Czarnieckiego wobec Szwedów; ocenia, przez kogo Janusz Radziwiłł może być uważany za patriotę, a przez kogo – za zdrajcę
Rzeczpospolita i Turcja. Wiktorii wiedeńska	Uczeń: pokazuje na mapie obszary zajęte przez imperium osmańskie;	Uczeń: wymienia przyczyny wojen z Turcją w II połowie XVII w.;	Uczeń: porównuje postanowienia traktatu w Buczaczu i rozejmu w Żurawnie;	Uczeń: przedstawia postawy Tatarów zamieszkujących Rzeczpospolitą w czasie wojen z Turcją;	Uczeń: daje przykłady przedstawiania wiktorii wiedeńskiej w literaturze i sztuce

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	pokazuje na mapie miejsca bitew z Turkami w II połowie XVII w.	pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach z Turcją w II połowie XVII w. (traktat w Buczaczu, rozejm w Żurawnie, pokój w Karłowicach)	charakteryzuje ustrój i sytuację religijną w imperium osmańskim	ocenia, czy wiktoria wiedeńska przyniosła efekty proporcjonalne do odniesionego zwycięstwa	
Rzeczpospolita w XVII w. – kryzys państwa	Uczeń: wymienia przykładowe gospodarczo-społeczne skutki XVII-wiecznych wojen dla Rzeczypospolitej; wymienia przykładowe reformy ustrojowe proponowane przez królów z dynastii Wazów	Uczeń: charakteryzuje sytuację majątkową magnaterii; przedstawia funkcjonowanie sejmu walnego w XVII w. i wyjaśnia, co utrudniało przyjmowanie konstytucji	Uczeń: przedstawia reakcję szlachty na reformy ustrojowe proponowane przez Wazów; wymienia czynniki, które przyczyniły się do wzrostu pozycji magnaterii w Rzeczypospolitej; wymienia przyczyny zawarcia unii brzeskiej i jej postanowienia	Uczeń: wyjaśnia, jak wojny XVII w. prowadzone przez Rzeczpospolitą wpłynęły na sytuację religijną w państwie; ocenia, czy w II połowie XVII w. możemy mówić o oligarchii magnackiej jako formie ustroju Rzeczypospolitej; przedstawia zależności między demograficznymi i gospodarczymi skutkami XVII-wiecznych wojen dla Rzeczypospolitej, uwzględnia również kontekst europejski	Uczeń: wyjaśnia, czy Piotr Skarga mógł wspierać projekty reform ustrojowych Zygmunta III Wazy i w jaki sposób mógł to robić

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Kultura Rzeczypospolitej w XVII w.	Uczeń: wymienia cechy architektury baroku i podaje przykłady zabytków z terenu Rzeczypospolitej; wymienia cechy sarmatyzmu	Uczeń: wymienia cechy sztuki baroku i podaje przykłady zabytków z terenów Rzeczypospolitej; rozpoznaje budowle barokowe z terenów Rzeczypospolitej; wymienia gatunki literackie, które rozwinęły się w epoce baroku, i przykładowych twórców	Uczeń: przedstawia wpływy wschodnie w kulturze sarmackiej; wymienia tematykę i cechy charakterystyczne piśmiennictwa polskiego epoki baroku oraz jego twórców	Uczeń: wyjaśnia, w jaki sposób ideologia sarmatyzmu wpływała na obyczajowość szlachty; wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja polityczna wpływała na postawy i przekonania szlachty	Uczeń: ocenia, w jakim stopniu <i>Nowe Ateny...</i> księdza Benedykta Chmielowskiego oddają poziom wykształcenia szlachty polskiej XVII w.
V. EUROPA I ŚWIAT W XVIII W.					
Postęp techniczny i przemiany gospodarcze w XVIII stuleciu	Uczeń: wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi demograficznemu w XVIII w.; wymienia wynalazki XVIII-wieczne	Uczeń: wymienia zmiany, które zaszły w rolnictwie w XVIII w.; wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju przemysłu odegrała maszyna parowa; wymienia założenia liberalizmu ekonomicznego	Uczeń: wyjaśnia, w jaki sposób warunki życia i przemiany w rolnictwie wpłynęły na wzrost demograficzny w XVIII w.; wyjaśnia związki między zmianami w rolnictwie a rewolucją przemysłową;	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego w Wielkiej Brytanii najwcześniej doszło do przemian gospodarczych na szeroką skalę; przedstawia przemiany w przemyśle w XVIII w. i ich wpływ na życie ludzi; wyjaśnia, kim byli luddyci i jaki był cel ich działania	Uczeń: ocenia metody stosowane przez Edwarda Jennera w czasie prac nad szcze-pionką; przedstawia przemiany w transporcie w XVIII w.

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			wymienia skutki przemian gospodarczych w XVIII w.		
Oświecenie w Europie	Uczeń: wymienia idee oświecenia; przedstawia poglądy Monteskiusza; wymienia cechy kultury klasycystycznej	Uczeń: wymienia sposoby propagowania idei oświecenia; przedstawia poglądy Jeana-Jacques'a Rousseau; podaje definicję absolutyzmu oświeconego	Uczeń: wyjaśnia przyczyny rozwoju filozofii oświecenia; porównuje poglądy filozofów oświecenia na władzę; wymienia przykładowe dzieła sztuki klasycystycznej	Uczeń: przedstawia poglądy filozofów oświecenia na religię; przedstawia rolę <i>Encyklopedii</i> ... i salonów filozoficznych w rozwoju myśli oświeceniowej; charakteryzuje absolutyzm oświecony	Uczeń: przedstawia rolę salonów literackich i kobiet je pro-wadzących w rozwoju kultury epoki oświecenia; przedstawia rozwój nauki i oświaty w epoce oświecenia

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rosja w XVIII w. – początki mocarstwa	Uczeń: wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w Rosji; wymienia cele wojny północnej stawiane przez Rosję; pokazuje na mapie ekspansję terytorialną Rosji	Uczeń: dzieli przeprowadzone przez Piotra I reformy na administracyjne, wojskowe i kulturalne; przedstawia rolę Petersburga; wymienia reformy Katarzyny II i wskazuje, w jakich dziedzinach kontynuowała ona reformy Piotra I	Uczeń: przedstawia cele wprowadzania poszczególnych grup reform w Rosji; wyjaśnia, na czym polegał proces europeizacji Rosji podjęty przez Piotra I; przedstawia przebieg i skutki wojny północnej	Uczeń: charakteryzuje politykę carów wobec cerkwi prawosławnej; wyjaśnia, na czym polegała i jaką miała genezę idea Moskwy jako trzeciego Rzymu; uzasadnia, że mimo prze-pro-wadzanych reform w przypadku Rosji możemy w dalszym ciągu mówić o samodzierżawiu	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego Petersburg był nazywany Wenecją Północy, a Katarzyna II – Semiramidą Północy
Absolutyzm oświecony w Prusach i Austrii w XVIII w.	Uczeń: wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w Prusach i Austrii; pokazuje na mapie zasięg ekspansji terytorialnej Prus	Uczeń: dzieli reformy przeprowadzone w Prusach i Austrii na administracyjne, gospodarcze i związane z epoką oświecenia; wyjaśnia, które reformy w Prusach były związane z ich ekspansją terytorialną; charakteryzuje politykę józefinizmu	Uczeń: przedstawia cele wprowadzania poszczególnych grup reform w Prusach i Austrii; wyjaśnia w jaki sposób przeprowadzane reformy wpływały na wzmocnienie władzy monarszej; przedstawia wzrost pozycji	Uczeń: wyjaśnia, jakie znaczenie gospodarcze miały tereny zajęte przez Prusy w XVIII w.; wyjaśnia, jak Fryderyk II i Józef II widzieli rolę władcy	Uczeń: porównuje politykę Marii Teresy wobec Czechów i Węgrów; wyjaśnia, co było przyczyną różnic

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			Prus na arenie międzynarodowej w XVIII w.		
Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	<p>Uczeń: wymienia przyczyny wojny o niepodległość; pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew; wymienia federalne organy władzy i ich przykładowe kompetencje</p>	<p>Uczeń: przedstawia organizację kolonii angielskich w połowie XVIII w.; przedstawia politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii; wymienia kompetencje federalnych organów władzy i charakteryzuje wzajemne relacje między nimi</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia, w jaki sposób polityka gospodarcza Wielkiej Brytanii wobec kolonii doprowadziła do konfliktu kolonii z metropolią; wyjaśnia wpływ idei oświecenia na stosunki kolonii z Wielką Brytanią; przedstawia realizację idei oświeceniowych w <i>Deklaracji Niepodległości</i></p>	<p>Uczeń: charakteryzuje różne przyczyny wojny o niepodległość i wskazuje na związki między nimi; przedstawia stosunek państw i społeczeństw Europy do wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych; przedstawia realizację idei oświeceniowych w Konstytucji Stanów Zjednoczonych</p>	<p>Uczeń: prezentuje sylwetki ojców założycieli</p>

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Naród przeciw królowi. Rewolucja francuska	Uczeń: wymienia przykładowe przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej; wymienia postanowienia <i>Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela</i> ; wymienia organy władzy i ich kompetencje wprowadzone na mocy konstytucji z 1791 r.;	Uczeń: dzieli przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej na ustrojowe, gospodarcze i społeczne; przedstawia proces kształtowania się Konstytuanty; przedstawia rolę klubów politycznych;	Uczeń: wskazuje przykładowe związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami, które doprowadziły do wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	Uczeń: wskazuje związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami, które doprowadziły do wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	Uczeń: wyjaśnia znaczenie symboli Wielkiej Rewolucji Francuskiej; wymienia kręgi cywilizacyjne, z których wywodziła się część z tych symboli
	wymienia przyczyny wojny z Austrią; wymienia kluby polityczne z czasów Wielkiej Rewolucji Francuskiej	wymienia symbole Wielkiej Rewolucji Francuskiej; przedstawia okoliczności wprowadzenia we Francji republiki	wyjaśnia wpływ idei oświeceniowych na wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej; wymienia przykładowe przemiany społeczno-gospodarcze, które zaszły we Francji w latach 1789–1790; przedstawia realizację idei oświeceniowych w dokumentach przyjętych przez Konstytuantę; przedstawia przebieg wojny Francji z I koalicją	wymienia przemiany społeczno-gospodarcze, które zaszły we Francji w latach 1789–1790; wyjaśnia, które ze zmian społeczno-gospodarczych likwidowały przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej; wyjaśnia wpływ wojny Francji z I koalicją na utworzenie republiki i działania Konwentu; charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w	

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				trakcie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	
Francja republiką	Uczeń: wyjaśnia, na czym polegał terror jakobiński; wymienia postanowienia konstytucji dyktatoratu	Uczeń: wymienia przyczyny zamachu termidoriańskiego; wymienia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie francuskim w wyniku Wielkiej Rewolucji Francuskiej	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego w czasie wojny z I koalicją wzrosła pozycja jakobinów; charakteryzuje stosunek jakobinów do religii i Kościoła katolickiego, a także wyjaśnia, w czym się on przejawiał; przedstawia różne oceny Wielkiej Rewolucji Francuskiej	Uczeń: przedstawia opór społeczeństwa francuskiego wobec rządów jakobinów; przedstawia związek między dokumentami wydawanymi w czasie Wielkiej Rewolucji Francuskiej a przemianami społecznymi i życia politycznego we Francji; ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	Uczeń: interpretuje źródła ikonograficzne związane z dyktaturą jakobinów
VI. RZECZPOSPOLITA W XVIII WIEKU					
Rzeczpospolita w dobie unii polsko-saskiej	Uczeń: wymienia postanowienia sejmu niemego;	Uczeń: przedstawia przebieg elekcji Augusta II;	Uczeń: przedstawia przykłady ingerowania Szwecji i Rosji w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej;	Uczeń: charakteryzuje stosunki między szlachtą a Augustem II;	Uczeń: wyjaśnia, czy w I połowie XVIII w. możemy w dalszym ciągu traktować
	wymienia przykładowe	przedstawia udział	porównuje projekty reform	przedstawia sytuację	Rzeczpospolitą jako

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	zmiany w kulturze w epoce saskiej	Rzeczypospolitej w wojnie północnej	przedstawione przez Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego; wyjaśnia rolę mecenatu królewskiego w rozwoju kultury oświecenia	gospodarczą Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w.	podmiot w stosunkach międzynarodowych
Próby reform i pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej	Uczeń: wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w pierwszych latach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego; wymienia prawa kardynalne; pokazuje na mapie tereny utracone przez Rzeczpospolitą podczas I rozbioru	Uczeń: wyjaśnia, w jakich dzie-dzinach przeprowadzono reformy w pierwszych latach panowania Stanisława Augusta i dlaczego; wymienia przyczyny konfederacji barskiej; przedstawia okoliczności uchwalenia praw kardynalnych	Uczeń: przedstawia stosunek szlachty do konieczności przeprowadzenia reform ustrojowych w Rzeczypospolitej i wyjaśnia, co wpływało na jej stanowisko; wymienia działania Rosji, które świadczą o jej ingerencji w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; przedstawia skutki konfederacji barskiej	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego sprawa dysydentów była łatwym pretekstem dla państw ościennych do ingerowania w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; przedstawia argumenty państw zaborczych uzasadniające I rozbiór Rzeczypospolitej i reakcję Polaków; ocenia, które z państw zaborczych odniosło największe korzyści z rozbioru	Uczeń: przedstawia, w jaki sposób Francja i Turcja wsparły konfederację barską; wyjaśnia, dlaczego Francja i Turcja wspierały Polaków przeciw Rosji

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej	Uczeń: przedstawia zmiany w programach nauczania w szkołach w I połowie XVIII w.; przedstawia działalność i znaczenie Komisji Edukacji Narodowej; wymienia przykłady dzieł sztuki z XVIII w. i ich twórców	Uczeń: wskazuje przemiany oświeceniowe w programach szkolnych; wyjaśnia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w rozwoju sztuki w II połowie XVIII w.; przedstawia działalność i znaczenie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych	Uczeń: charakteryzuje rozwój szkolnictwa w XVIII w.; wskazuje przemiany oświeceniowe w szkolnictwie Rzeczypospolitej; przedstawia rozwój kultury Rzeczypospolitej XVIII w.	Uczeń: wyjaśnia związki między kulturą a życiem politycznym w Rzeczypospolitej XVIII w.; przedstawia rolę czasopism wydawanych w Rzeczypospolitej; charakteryzuje postawę oświeconego sarmatyzmu na tle epoki	Uczeń: przedstawia rolę Warszawy jako ośrodka kulturalnego XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej; przedstawia wpływ mecenatu magnackiego na rozwój kultury
Sejm Wielki i drugi rozbiór Rzeczypospolitej	Uczeń: wymienia przykłady działania Rady Nieustającej; wymienia stronnictwa działające w czasie Sejmu Wielkiego i najważniejsze punkty ich programów; wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja; pokazuje na mapie tereny,	Uczeń: przedstawia strukturę Rady Nieustającej; charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej w czasie obrad Sejmu Wielkiego; wymienia postanowienia ustawy o miastach i Konstytucji 3 maja; wskazuje nawiązania do myśli oświeceniowej w	Uczeń: wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rada Nieustająca; wyjaśnia, jak sytuacja międzynarodowa wpłynęła na swobodę podejmowania decyzji na Sejmie Czteroletnim; wymienia reformy Sejmu Wielkiego i ocenia szanse ich wprowadzenia w	Uczeń: przedstawia okoliczności uchwalenia ustawy o miastach i wyjaśnia, jakie zmiany w funkcjonowaniu państwa mogła przynieść jej pełna realizacja; przedstawia przebieg konfederacji targowickiej, wojny w obronie Konstytucji 3 maja;	Uczeń: ocenia, czy działania i ustępstwa Stanisława Augusta Poniatowskiego przyniosły oczekiwane przez króla efekty

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	które Rzeczpospolita utraciła w wyniku II rozbioru	uchwałach Sejmu Wielkiego; wymienia przyczyny i skutki konfederacji targowickiej	życie; wymienia przyczyny podpisania konfederacji targowickiej i jej przywódców	przedstawia okoliczności II rozbioru Rzeczy-pospolitej; wyjaśnia, na co liczył Stanisław August Poniatowski, przystępując do Targowicy	
Insurekcja kościuszkowska. Upadek państwa	Uczeń: wymienia przyczyny insurekcji kościuszkowskiej; pokazuje na mapie miejsca walk w trakcie insurekcji kościuszkowskiej; pokazuje na mapie podział Rzeczypospolitej w wyniku III rozbioru	Uczeń: wymienia skutki insurekcji kościuszkowskiej; wymienia postanowienia uniwersału połanieckiego; ocenia, które z państw rozbiorowych osiągnęło największe korzyści z zajętych ziem Rzeczypospolitej	Uczeń: charakteryzuje sytuację polityczną Rzeczypospolitej po II rozbiorze; wymienia działania Tadeusza Kościuszki zmierzające do objęcia powstaniem, jak najszerzych kręgów społecznych; przedstawia okoliczności III rozbioru Rzeczypospolitej	Uczeń: przedstawia proces radykalizacji postaw Polaków w czasie insurekcji kościuszkowskiej; przedstawia stosunek Prus do powstania kościuszkowskiego; przedstawia udział chłopów w insurekcji kościuszkowskiej	Uczeń: porównuje działalność Jakuba Jasińskiego i Jana Kilińskiego w trakcie insurekcji kościuszkowskiej

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA					
Kształtowanie się systemu napoleońskiego w Europie	<p>Uczeń: pokazuje na mapie nabytki terytorialne Francji w wyniku wojen napoleońskich i miejsca decydujących bitew; pokazuje na mapie państwa, które znalazły się w strefie wpływów Francji; pokazuje na mapie Związek Reński; wymienia przykładowe postanowienia kodeksu prawa cywilnego, zwanego <i>Kodeksem Napoleona</i></p>	<p>Uczeń: wymienia postanowienia konstytucji wprowadzającej konsulat we Francji; przedstawia, w jaki sposób Napoleon wprowadził cesarstwo we Francji; wymienia przykładowe elementy polityki Napoleona wobec państw zależnych</p>	<p>Uczeń: charakteryzuje sytuację wewnętrzną we Francji w okresie konsultatu i cesarstwa; przedstawia strukturę systemu napoleońskiego w Europie i politykę Napoleona wobec państw zależnych; wymienia działania, jakie podjął Napoleon przeciwko Wielkiej Brytanii</p>	<p>Uczeń: charakteryzuje sytuację wewnętrzną we Francji w okresie dyktatoratu; wyjaśnia, co wpływało na to, że społeczeństwo francuskie popierało Napoleona Bonaparte; wyjaśnia, jakie były cele działań Napoleona wobec Wielkiej Brytanii i co na nie wpływało; ocenia skuteczność blokady kontynentalnej</p>	<p>Uczeń: wyjaśnia symbolikę na obrazach z różnych okresów kariery Napoleona Bonaparte; wymienia kręgi cywilizacyjne, z których wywodziła się część z nich</p>
Napoleon a sprawa polska	<p>Uczeń: wymienia działania Polaków zmierzające do zachowania i rozwijania dorobku kulturalnego; pokazuje na mapie miejsca bitew stoczonych przez Legiony Polskie; wymienia działania</p>	<p>Uczeń: porównuje działania Izabeli Czartoryskiej i Stanisława Staszica zmierzające do zachowania i rozwijania dorobku kulturalnego; przedstawia powstanie i walki Legionów Polskich;</p>	<p>Uczeń: wymienia działania Polaków zmierzające do odzyskania niepodległości pod zabojami i na emigracji; przedstawia wpływ hasła rewolucji francuskiej</p>	<p>Uczeń: charakteryzuje stosunek Napoleona do dążeń Polaków do odzyskania niepodległości; wyjaśnia, dlaczego Napoleon był zainteresowany udziałem Polaków w wojnie z Prusami w latach 1806–</p>	<p>Uczeń: porównuje działania Jana Henryka Dąbrowskiego i Adama Jerzego Czartoryskiego w celu odzyskania przez Polaków niepodległości</p>

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Napoleona na ziemiach zaboru pruskiego	przedstawia udział Polaków w wojnie z Prusami	na funkcjonowanie Legionów Polskich; charakteryzuje stosunek Napoleona do Polaków	1807; przedstawia koncepcję Adama Czartoryskiego odbudowy państwa polskiego	
Księstwo Warszawskie	Uczeń: pokazuje na mapie obszar Księstwa Warszawskiego w 1808 r. i 1810 r.;	Uczeń: wymienia postanowienia konstytucji Księstwa Warszawskiego;	Uczeń: przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego;	Uczeń: wskazuje wzorce francuskie i tradycje polskie w konstytucji Księstwa Warszawskiego;	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego w Księstwie Warszawskim było prawo francuskie, pieniądze pruskie i król saski;
	pokazuje na mapie miejsca ważniejszych bitew, w których walczyli Polacy u boku Napoleona lub w sojuszu z Napoleonem w Hiszpanii i z Austrią	wymienia korzyści, jakie osiągnęli Polacy z istnienia Księstwa Warszawskiego	przedstawia rozwiązanie kwestii chłopskiej w Księstwie Warszawskim; przedstawia miejsce Księstwa Warszawskiego w systemie napoleońskim	przedstawia rolę Polaków, którzy brali udział w wojnach z Hiszpanią i Austrią; ocenia znaczenie istnienia Księstwa Warszawskiego dla Polaków	wyjaśnia wyrażenie „bajońskie sumy” w czasach Księstwa Warszawskiego i wspólnie
Upadek Napoleona	Uczeń: wymienia przyczyny wojny Napoleona z Rosją w 1812 r.; pokazuje na mapie miejsca bitew z ostatnich lat	Uczeń: przedstawia sytuację Napoleona po przegranej w 1814 r.; przedstawia stosunek Polaków do Napoleona w	Uczeń: wyjaśnia, dlaczego Aleksander I przestał przestrzegać warunków pokoju z Tylży; przedstawia próbę	Uczeń: przedstawia sytuację we Francji, która ułatwiła Napoleonowi podjęcie próby odzyskania władzy; porównuje sytuację	Uczeń: ocenia znaczenie epoki napoleońskiej w dziejach Francji i Europy; wymienia zmiany

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	panowania Napoleona	ostatnich latach jego panowania i ich sytuację po jego upadku	odzyskania władzy przez Napoleona	Napoleona po przegranej w 1814 i 1815 r.	wprowadzone przez Napoleona, które przetrwały jego upadek